

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

Aykut Emre BOZDOĞAN

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kırşehir/TÜRKİYE

Davut AYDIN

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırşehir/TÜRKİYE

Kasım YILDIRIM

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kırşehir/TÜRKİYE

Geliş Tarihi: 02.07.2007

Yayına Kabul Tarihi: 25.09.2007

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilen çalışmaya Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dal'larında öğrenim gören toplam 181 öğrenci katılmıştır. Tarama yönteminin kullanıldığı araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilmiş olan "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 12.0 programı yararlanılmış ve gerekli istatistiksel teknikler kullanılarak, araştırmanın verileri analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyete ve öğrenim gördükleri bölümü tercih etmedeki etkene göre anlamlı olarak değiştiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Mesleği, Tutum, Öğretmen Adayları

ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES TOWARDS TEACHING PROFESSION

ABSTRACT

The objective of this study is to determine the attitudes of teacher candidates regarding teaching profession from the point of view of different variables. This study was taken place at Ahi Evran University Teachers' College in 2006-2007 year of education and 181 Applied science and Social science students participated it. In order to obtain the data of the research scanning method entitled "Determination of Attitude Towards Teaching Profession" was used which was developed by Aşkar and Erden (1987). During the analysis of the research data SPSS 12.0 program and the necessary statistical methods were used to analyze the data of the research. As a result of the research it is understood that the attitudes of teacher candidates change according to sex and factor that made them to choose the department they study.

Key Words: Teaching Profession, Attitude, Teacher Candidates

1. GİRİŞ

Bireyin yaşamını biçimlendiren en önemli olgulardan birisi, tercih ettiği meslektir. Bireyin kendine uygun bir meslek seçmesi, ona karşı tutumlarının olumlu olması kendini mutlu edeceği gibi, toplumun kalkınmasında da ciddi katkılarda bulunmasına zemin hazırlayacaktır.

Ülkeler sosyal, kültürel, ekonomik ve diğer alt sistemlerinde büyük değişim ve gelişim göstermektedir. Bu değişim süreci doğal olarak eğitim sistemlerini de doğrudan etkilemekte ve sistemin odak noktasını oluşturan öğretmen unsurunun yüksek nitelikli olmasını zorunlu kılmaktadır.

Gelişmiş ülkeler insan gücü planlarını hazırlarken gençlerine, meslek tercihi sürecinde doğru kararlar vermeleri ve böylece mesleğe karşı olumlu tutumlar geliştirilmesi için ciddi çalışmalar sürdürmektedirler. Ülkemizde ise bu sorun henüz son otuz yıldır üzerinde durulan bir konudur.

Öğretmenlerin nitelikleri hakkında yapılan araştırma ve incelemelerin sayısı her geçen gün daha da artmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde, öğretmen adaylarının kazandıkları bilgi, beceri, davranış ve tutumlarının önemli bir etken olduğu üzerinde durulmaktadır. Çünkü dünyadaki bu değişim ile birlikte değişen ve gelişen

öğretmen ve öğrenci rolleri de farklılaşmıştır. Klasik eğitim sisteminin geleneksel olan sert mizaçlı, katı disiplinli, sınıfta sadece kendisinin konuşma hakkı olan öğretmen, modern eğitim sisteminin ortaya koyduğu öğrenci merkezli öğretim nedeniyle artık öğrenmenin sorumluluğunu öğrenci ile paylaşmak durumunda kalmıştır.

Bireyin seçme özgürlüğünü gerçekçi tercihler yapabilme doğrultusunda kullanabilmesi için ne istediğini ve ne gibi fiziksel, zihinsel ve ekonomik olanaklara sahip olduğunu ve yaşamda neleri, niçin istediğini bilmesi yani kendini tanıması gerekir. Aynı biçimde, gerçekçi bir seçim ve olumlu tutum geliştirebilmek için mevcut seçenekleri, gerektirdiği nitelikler ve sağladığı olanaklar açısından da değerlendirmesi gerekir. İlgi ve yeteneklerin tanımlanıp ölçülmesi, istek ve gereksinimlerin gerisindeki dinamiklerin belirlenmesi konusunda rehberlik ve psikolojik danışma biliminin verileri giderek zenginleşmekte ve bireye ilişkin bilgimiz giderek artmaktadır. Aynı biçimde meslek ve eğitim seçeneklerinin her birini, gerektirdiği nitelikler ve sağladığı olanaklar açısından inceleyen kurumlar da hızla artmaktadır.

Öğretmenin eğitim sistemi içindeki önemi şu şekilde ifade edilmektedir (Kavcar, 1987); “Bir eğitim sisteminin en önemli unsuru, öğretmendir. Eğitim sisteminin başarısı, temelde sistemi işletip

uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Hiç bir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bundan dolayı bir okul, ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir denilebilir.”

Çağdaş eğitim yaklaşımları, bireyin meslek tercihi yaparken ilgi ve gereksinimlerini fark edebilmesini ve bunları karşılayacak meslekleri belirleyerek bunlar arasından kendine en uygun olanı tercih edebilmesini ve mesleğe karşı olumlu tutum geliştirilmesini önemle vurgulamaktadırlar.

Yılmaz (1996), öğretmenliğin dinamik bir meslek olduğunu, öğretmenin kendini yetiştiren kurumların kazandırdıkları ile bütün meslek yaşamı boyunca yetinmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında mesleğin “yöntem” boyutunun en az “içerik” boyutu kadar önemli olduğunu ve bir konuyu bilmenin çoğu zaman onu öğretebilmek için yeterli olmadığını söyleyerek mesleğe karşı olumlu tutum içinde olmanın bu sorunların üstesinden gelebilmek için ön koşul olduğunu vurgulamıştır.

Öğretmenin mesleğine karşı olumlu tutum içinde olmasının önemiyle ilgili yapılan çalışmalardan bazılarına aşağıda konuyla ilgileri ölçüsünde yer verilmiştir.

Oktay (1991), dönün klasik eğitiminde bilgilerin değişim hızı oldukça yavaş, sınıfın mutlak hakimi öğretmen iken; bugünün hızla gelişen bilgi dünyası ile giderek demokratikleşen, düşünen, soran, cevap arayan genç kuşakların yetişmesini amaçlayan eğitim dünyasında öğretmenin öneminin arttığını ifade etmiştir.

Güngör (1990) öğretmenin görevini, “Öğrencideki yeteneği ortaya çıkarmak ve onun izlenmesine yardımcı olmaktır” şeklinde ifade etmiştir. Bunu yapabilmek için öğretmenin yetenekli ve üretken olması şarttır. Öğretmen yetiştirilirken belli bilgileri öğrenip aktaracak bireyler yetiştirilmesi hedef alınınca, üretken yetenekler büyük ölçüde öldürülüyor demektir. Öğretmen kendinde olmayan bir şeyi başkasına veremez. Eğer o kendi öğrenimi içinde bilgiyi şahsen araştırıp ortaya çıkarmanın ne demek olduğunu öğrenmemişse, öğrenci karşısında sadece spikerlik hizmeti yapar.

Öğretmenlik statüsü yalnızca bilgi verme rolünü gerektirseydi, bu işi öğretim makineleri, televizyon, radyo vb. araçlarla yapmak olanaklı olurdu. En azından, teknoloji yönünden gelişmiş ve teknoloji ötesine geçmiş toplumlarda öğretmen sorunu kolayca çözülebilirdi. Oysa davranış bilimleri, bize öğrencinin, öğretmenin tutum ve davranışları ile etkilendiğini göstermektedir. Öğretmenin düşünceleri, tutumları, duygusal tepkileri, çeşitli

alışkanlıkları öğrenciyi etkilemektedir. Çoğu zaman öğrenci, öğretmenin anlattığı konudan çok, konuya yaklaşımına dikkat etmekte ve olayları yorumlama biçiminden etkilenmektedir. Kısacası yeni kuşakların meydana gelmesinde:

- i. Öğretim ortamı ve öğretim yolları
- ii. Öğretilen konunun niteliği
- iii. Beklenmedik durumlarda ortaya çıkan soru ve tepkilere karşı öğretmenin tutumu rol oynamaktadır (Varış, 1988).

Bilmek ve öğretmek bir öğretmende bulunması gereken ana özelliklerdendir. Konusunu iyi bilmek, yeniliklere açık olmak, bunları öğrencilerine en uygun yöntemlerle anlatabilmek, öğretmenin en önde gelen nitelikleri arasında yer almaktadır. Öğrencilerine adil ve objektif davranabilme, öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önünde bulundurabilme, planlı ve programlı çalışma, sınıf düzenini sağlayabilme, öğrencilere esnek davranabilme, güzel ve zengin bir dil'e sahip olabilme, bunların yanı sıra, sıcak, sempatik ve dostça davranabilme günümüz öğretmeninde bulunması gereken temel özelliklerdir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ideal yetişkin modeli olan öğretmenin, sınıfta öğrettikleri kadar genel tutum ve davranışlarının da öğrenciler üzerinde etkili olacağını unutmamak gerekir (Oktay, 1991).

Öğrenci öğretimin ekseni ve öğretimde en önemli öge olarak kabul edilmekle birlikte, eğitimin hareket ettiricisi ve düzenleyicisi olan öğretmen de öğretimin vazgeçilmez ve önemli ögesidir. Bu anlamda öğretmen, gerekli öğrenme ortamını hazırlamakta, öğrenciyi öğrenme yollarına yöneltmekte onun aktif olarak öğrenmesine rehberlik etmektedir. Başka bir deyişle öğretmen, okul ve sınıf ortamını öğrenciler için uygun, ilgi çekici ve zevkli bir duruma getiren, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanarak öğrenme yaşantıları düzenleyen, öğrencilerin bu yaşantıların içine atılmalarına rehberlik eden ve istenilen davranışların ne ölçüde kazanıldığını değerlendiren bir öğretim ögesidir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997).

Eğitim sisteminin tüm basamakları önemli olmakla beraber, öğrencinin özelliğinden dolayı ilkökul ve ilkökul öğretmenliği ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle öğretmenden bir takım davranışları yerine getirmesi beklenirken onun da kişisel ve mesleki pek çok sorunları olacağı unutulmamalıdır. Mesleki sorunların yanına kişisel sorunlarda eklenince sorunların sınıfa yansımaması söz konusu değildir. Bu durumda öğretmenin moralini yükseltebilmek, sorunlarını azaltmak için okulun atmosferi ve güdülemenin önemi ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin ve güdülenmesinin önemi tartışılmaz. Öğretmenin başarısı, güdülenmiş olması ile

yakından ilgilidir (Ataklı, 1996). Ayrıca, mesleğe karşı olumlu tutumun öğretmenin özelliklerini etkilediği de bir gerçektir (Bloom, 1976).

Günümüzde öğretmenlerin görevleri önemszenmemektedir. Ancak öğretmenin esas görevinin sınıfta oluşu; öğretmenin bu esas görevi yaparken yeterli bir rehberlik anlayışına sahip olması ve tüm çalışmalarını öğrenciden hız alan bir eğitim anlayışıyla sürdürmesinin her şeyden daha önemli olduğuna ayrıca dikkat çekilmektedir (Yılmaz ve diğ., 1995).

Bireyin mesleğinin kendine uygun olmaması demek aynı zamanda mesleğin benlik algısına da uymaması demek olduğundan ve bireyin benlik algısına uymayan bir meslekte başarılı olamayacağı başarılı olabilmek için çaba göstermeyeceği ve mutsuz olacağı anlamı taşımaktadır. Ayrıca yapılacak bu tercihin gerçekçi olması öğrencinin kendisi ve ailesi için geri dönülmez nitelikte bir tercih olduğu gibi aynı zamanda ülke ekonomisi için de büyük önem taşımaktadır. Bunun için bireyin yapacağı tercihinde daha gerçekçi davranması yani ilgi, yetenek, değer ve olanaklarıyla uygunluk içerisinde olması çok önemlidir.

Bu araştırma ülkemizde, eğitim fakültesini tercih etmiş ve öğretmenlik mesleğiyle ilgi eğitim almış öğretmen adaylarının, ilgi ve yeteneklerine ilişkin algılarının gerçeklik düzeyini de

görmemize ışık tutacak, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını görmemizi sağlayacak bir araştırma olması bakımından önemlidir. Yapılan bu araştırma, araştırmaya katılan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının araştırmaya katılan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olumlu tutumlarının bulunduğu görülmektedir. Bu sonuç, bundan sonra yapılacak olan rehberlik çalışmalarında bireyin kendini tanınmasına yönelik rehberlik çalışmalarına ağırlık verilerek öğrencilerin benlik algılarını geliştirmeleri ve hem kendilerine hem de çevrelerine yönelik olarak daha uygun alan ve dolayısıyla meslek kararı vermelerini böylece mesleklerine karşı olumlu tutuma sahip olmaları sağlanabilecektir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği A.B.D.'lerinde öğrenim gören öğrencilerin görüşleri ışığında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Öğretmenliğe ilişkin tutum puanları;

1. cinsiyete göre değişmekte midir?
2. mezun oldukları lise türüne göre değişmekte midir?
3. öğrenim gördükleri bölümlere göre değişmekte midir?

4. öğrenim gördükleri bölümü seçmedeki etkene göre değişmekte midir?
5. ikamet ettikleri yerleşim birimine göre değişmekte midir?

3. YÖNTEM

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem verilen bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki olası ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülür. Bu tür araştırmalarda asıl amaç incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamaktır (Çepni, 2007).

3.1. Çalışma Grubu

Araştırma, 2006-2007 öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dal'larında öğrenim gören 90 erkek, 91 kız toplam 181 öğrenciden elde edilmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplamak amacıyla Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen ve güvenilirliği 0.82 olarak bulunan "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek beş dereceli Likert tipinde olup, toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 6'sı (1-3-4-7-8-9) olumlu, 4'ü (2-5-6-10)

ise olumsuzdur. Tutum puanı bulunurken, yüksek tutum puanı öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumunu gösterecek şekilde her bir tepki puanlanmıştır. "Tamamen katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Tamamen Katılmıyorum" şeklindeki tepkiler olumlu maddelerde 5-4-3-2-1 şeklinde ve olumsuz maddelerde 1-2-3-4-5 şeklinde puanlanmıştır. Araştırmacılar tarafından tekrarlanan güvenilirlik çalışması sonucunda (n=100), ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.74 ($\alpha = 0.74$) olarak bulunmuştur.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik anket formları ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılmıştır.

Betimsel istatistik yöntemlerinden (f) frekans, (%) yüzde ve (\bar{X}) aritmetik ortalama analizi yapılmış, bağımsız değişkenler arasındaki farklılıkların tespiti için ise t-Testi ve ANOVA testlerinden yararlanılmıştır. Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar haline getirilip yorumlanmış, bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = .05$ düzeyinde test edilmiştir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum toplam puanlarının yorumlanmasında; (Ölçeğin aralık genişliği a = dizi genişliği /

yapılacak grup sayısı) formülü kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin mezun oldukları lise türü, öğrenim gördükleri bölüm, öğrenim gördükleri bölümleri seçmelerindeki etken ve ikamet ettikleri yerleşim birimi ile ilgili yüzde ve frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Bulunan Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türüne İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

Lise Türü	f	%
Genel L.	118	65.2
A. Öğretmen L.	10	5.5
Süper L.	21	11.6
Anadolu L.	27	14.9
Diğer	5	2.8
Toplam	181	100.0

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda bulunan öğrencilerin 118'inin (%65.2) Genel Lise'den, 27'sinin (%14.9) Anadolu Lisesi'nden, 21'inin (%11.6) Süper Lise'den, 10'unun (%5.5) Anadolu Öğretmen Lisesi'nden, 5'inin de (%2.8) diğer liselerden (İmam-hatip Lisesi, Fen Lisesi, Açık Öğretim Lisesi vs.) mezun oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma Grubunda Bulunan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

Bölümler	f	%
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	114	63.0
Fen Bilgisi Öğretmenliği	67	37.0
Toplam	181	100.0

Tablo 2'de çalışma grubunda bulunan öğrencilerin okudukları bölümlere göre dağılımları görülmektedir. Öğrencilerin 114'ünün (%63.0) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği A.B.D.'nda okuduğu, 67'sinin (%37.0) ise Fen Bilgisi Öğretmenliği A.B.D.'nda okuduğu görülmektedir.

Tablo 3. Çalışma Grubunda Bulunan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümleri Seçmelerindeki Etkene İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

Öğrenim Görülen Bölümün Seçilmesindeki Etken	f	%
Anne-Baba Telkini	15	8.3
Öğretmenlerin Önerisi	10	5.5
Çevrenin Önerisi	9	5.0
Kendi İsteğim	88	48.6
Boşta Kalmamak İçin	51	28.2
Diğer	8	4.4
Toplam	181	100.0

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin 15'inin (%8.3) anne-baba telkini, 10'unun

(%5.5) öğretmenlerin önerisi, 9'unun (%5.0) çevrenin önerisi, 88'inin (%48.6) kendi isteği, 51'inin (%28.2) boşta kalmamak için ve 8'inin (4.4) diğer etkenlerden (lisede mezun oldukları alanların etkili olduğu, bir daha sınav stresi yaşamamak için, öğretmenlikte tatil günlerinin fazla olması vs.) dolayı bu bölümleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. Çalışma Grubunda Bulunan Öğrencilerin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

İkamet Edilen Yerleşim Birimi	f	%
Köy-Kasaba	45	24.9
İlçe	47	26.0
Şehir	47	26.0
Büyükşehir	42	23.2
Toplam	181	100.0

Tablo 4'te öğrencilerin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre dağılımları görülmektedir. Öğrencilerin 45'inin (%24.9) köy-kasaba, 47'sinin (%26.0) ilçe, 47'sinin (%26.0) şehir ve 42'sinin (%23.2) ise büyük şehirde yaşadığı görülmektedir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının cinsiyetlerine göre değişip değişmediği incelenmiş ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Cinsiyetle Olan İlişkisi

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Erkek	90	3.90	.60438	179	-2.712	.007<.05
Kız	91	4.11	.42169			

Tablo 5'e göre çalışma grubundaki erkek öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.90$ kız öğrencilerin aritmetik ortalamasının ise $\bar{X}=4.11$ olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiksel olarak kızlar lehine anlamlı fark

olduğu görülmüştür ($t=-2.712$; $p<.05$). Bu verilerden yola çıkarak, kızların erkeklere nazaran öğretmenlik mesleğine daha fazla olumlu tutum sergiledikleri söylenebilir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile mezun oldukları lise türü arasındaki ilişki incelenmiş ve Tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Toplam Puanlarının Mezun Oldukları Lise Türüyle Olan İlişkisi

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1.007	4	.252			
Gruplar içi	49.499	176	.281	.895	.468>.05	YOK
Toplam	50.506	180				

Genel lise mezunu öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.98$, Anadolu Öğretmen Lisesi mezunu öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.97$, Süper Lise mezunu öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.21$, Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının ise $\bar{X}=3.97$ ve

diğer liselerden mezun olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının $\bar{X}=3.98$ olduğu görülmüştür.

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür [$F_{(4-176)}=.895, p>.05$].

Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile öğrenim gördükleri bölümler arasındaki ilişki incelenmiş ve Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Toplam Puanlarının Öğrenim Gördükleri Bölümlerle Olan İlişkisi

Bölümler	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Fen Bilgisi Öğretmenliği	67	4.01	.41638	179	.031	.975>.05
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	114	4.00	.58795			

Fen Bilgisi Öğretmenliği A.B.D.'nda öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.01$, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği A.B.D.'nda öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.00$ olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile öğrenim gördükleri bölüm arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($t_{(179)}=.031; p>.05$).

Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile öğrenim gördükleri bölümü

seçmedeki etken arasındaki ilişki incelenmiş ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Toplam Puanlarının Öğrenim Gördükleri Bölümü Seçmedeki Etken İle Olan İlişkisi

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	6.516	5	1.303			
Gruplar içi	43.990	175	.251	5.184	.000<.05	Kendi isteği-Boşta kalmamak
Toplam	50.506	180				

Anne-baba telkini ile öğretmenlik mesleğini tercih eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.72$, öğretmenlerin önerisi ile öğretmenlik mesleğini tercih eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.07$, çevrenin önerisi ile öğretmenlik mesleğini tercih eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.00$, kendi isteği ile öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.18$, boşta kalmamak için öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.80$ ve diğer etkenlerle öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik

ortalamasının ise $\bar{X}=3.83$ olduğu görülmüştür.

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile öğrenim gördükleri bölümü tercih etmedeki etken ile arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(5-175)}=5.184$, $p<.05$]. Hangi etkenler açısından öğretmenlik mesleğini ilişkin tutum toplam puanları arasında anlamlı farkın olduğunu bulmak amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre kendi isteği ile öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin ($\bar{X}=4.18$), boşta kalmamak için öğretmenlik mesleğini tercih edenlere ($\bar{X}=3.80$) göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile ikamet ettikleri yerleşim birimi arasındaki ilişki incelenmiş ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Toplam Puanlarının İkamet Ettikleri Yerleşim Birimiyle Olan İlişkisi

Varyansın	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı
-----------	----	----	----	---	---	---------

Kaynağı		Fark			
Gruplar arası	0.79	3	.026		
Gruplar içi	50.427	177	.285	.092	.964>.05
Toplam	5.506	180			YOK

Köy-kasaba yerleşim biriminde yaşayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.02$, ilçede yaşayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.02$, şehirde yaşayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.99$ ve büyükşehirde yaşayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının aritmetik ortalamasının ise $\bar{X}=3.97$ olduğu görülmüştür.

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanları ile ikamet ettikleri yerleşim birimi arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F_{(3-177)}=.092, p>.05$].

5. SONUÇLAR

Son yıllarda ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikleri belirleyen çok sayıda çalışma (Çelikten ve Can, 2003) yapılmıştır. Geleceğin öğretmen adaylarının bu çalışmalarda belirlenen özelliklere sahip olmalarında büyük oranda mesleğe ilişkin sergiledikleri olumlu tutumlar önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada da öğretmen

adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları farklı değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarda cinsiyet etkeninin farklılığın oluşmasında etkili olduğu görülmüştür.

Öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak görüldüğüne ilişkin yaygın bir görüş vardır. Soran, Demirci ve Atay (1996)'ın çalışmalarında kız öğrencilerin öğretmenlik mesleğine karşı daha olumlu tutum gösterdikleri belirlenmiştir. Çapa ve Çil (2000) ise çalışmalarında "öğretmenlik mesleğini sevme" ve "öğretmenlik mesleğine duyulan saygı" boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu, "öğretmenlik mesleğinde kendine güven" boyutunda ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha olumlu tutum içinde olduklarını belirlemişlerdir. Yapılan bu çalışmada da kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu bir tutum içinde oldukları görülmektedir.

Coultas ve Levin'in (2002) farklı ülkelerdeki öğretmen adaylarının demografik özelliklerine yönelik yapmış oldukları çalışmada; Ghana'da mesleği

tercih eden kadınların sayısının % 38 oranında arttığı, Malawi'de mesleği tercih eden kadınların oranının % 42 olduğu; Trinidad ve Tobago'da bu mesleği tercih eden adayların % 70'inin kadın olduğu tespit edilmiştir.

Çelenk (1988)'de eğitim yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını değerlendirdiği çalışmasında kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Örnekleme alınan öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri, tutum puanları ile anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Kendi isteği ile öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin, boşta kalmamak için bu mesleği tercih edenlerden öğretmenlik mesleğine karşı daha fazla olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür.

Akyol ve Aslan (2006) tarafından “okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi” adlı çalışmada, tercih nedenleri arasında ailelerinde öğretmen olan bireylerin bulunması, ailenin şartlandırması, iş garantisi ve öğretmen olma isteği gibi tercih nedenleri ifade eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutum sergilediklerini belirlemişlerdir.

Üstün, Erkan ve Akman (2004)'ın yaptığı çalışmada, Öğretmenlik mesleği tercih nedenleri arasında; tercih ettikleri üniversitenin ikametgah yerlerine yakın olması, üniversitenin eğitim kadrosunun yeterli olması gibi tercih sebebi belirten öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu, tercih nedeni olarak ÖSS puanlarını ifade eden öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum toplam puanlarının mezun olunan lise türüne göre anlamlı olarak değişmediği görülmüştür.

Konu ile ilgili çalışan uzmanlar gençler için kazanç, şöhret gibi dışsal faktörlerin önemli olduğu ancak kazancın sürekliliğinin daha büyük önem taşıdığını belirtmişlerdir (akt.Üstün, Erkan ve Akman, 2004). Erkan ve arkadaşlarının (2002) yapmış olduğu öğretmenlik mesleği ile ilişkili çalışmada öğretmenlik mesleğini seçen öğrencilerin annelerinin % 51.9'unun ilkökul, babalarının da % 36.5'inin ortaokul mezunu olduğu, annelerinin % 83.8'inin çalışmadığı babalarının da % 29.2'sinin çalışmadığı tespit edilmiştir. Coultas ve Lewin (2002) öğretmenlik mesleğini tercih eden öğrencilerin farklı ülkelerdeki aile özellikleri ile ilgili elde ettikleri bulgular, daha çok orta ve alt gelir grubundan gelen ailelerin çocukları olduğu yönündedir. Öğretmenliği tercih eden öğrencilerin bu

mesleği iş imkanının hazır olması ve kazancın sürekli olması nedeniyle hem kendileri hem de aileleri için bir güvence kaynağı olarak gördüklerini söyleyebiliriz. Bu nedenle mezun olunan lise türü ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanları arasında anlamlı fark çıkmamış olabilir.

Şimşek (2005) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların mezun olunan lise türüne göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırmada öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların öğrencilerin ikamet ettikleri yerlere ve öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda bu iki değişken açısından da öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların anlamlı olarak değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çakır'ın (akt. Şimşek, 2005) çalışmasında öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının öğrencilerin ikamet ettikleri yerlere ve öğrenim gördükleri bölümlere göre değişmediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Butt, Lance, Fielding, Gunter, Rayner ve Thomas (2005) tarafından yapılan çalışmada da yine araştırmacının ulaştığı benzer sonuçlar elde edilmiştir.

6. ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

- 1- Öğretmenlik hiçbir iş bulunamazsa yapılacak bir meslek değildir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren fakültelere öğrenci alınırken yalnızca ÖSS puanı dikkate alınmamalı bunun yanında öğretmenliği tercih eden öğrencilerin kişiliklerinin de öğretmeliğe uygulanması ölçüt olmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak üniversitelerin psikometri bölümleriyle işbirliği yapılarak öğretmenlerin kişilik özelliklerini görmemizi sağlayacak güncel gereksinimlere yanıt veren ölçekler geliştirilmeli ve ÖSS' de yeterli puanı alan her öğrenci psikolojik danışma uzmanlarınca kişilik testinden geçirilmeli.
- 2- Bu çalışmada kullanılan ölçme aracı olan Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği farklı bölümlerin öğrencilerinden alınacak örneklerle de karşılaştırmalı çalışma yapılabilir.
- 3- Öğrencilerin yaptıkları meslek tercihlerinin ailelerinin sahip oldukları kültür yapısıyla, ekonomik düzeyleriyle ve kardeş sayılarıyla ilişkilerine bakılarak daha ayrıntılı ve zengin tutum

geliştirmeye yönelik eğitim programı hazırlanabilir.

- 4- Okul psikolojik danışmanları tarafından her öğretim kademesindeki öğrencilerin kendilerini ve meslekleri tanımaya, mesleğe yönelik tutum düzeyleri bulunarak bu öğrencilere kendilerini ve meslekleri tanıtıcı özel etkinlik programı oluşturulabilir ve etkililikleri incelenebilir.

7. KAYNAKLAR

- Aslan, D. ve Akyol, A.K. (2006). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 51-60.
- Aşkar, P. ve Erden, M. (1987). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği. Çağdaş Eğitim, 121, 8-11.
- Ataklı, A. (1996). İlkokul Öğretmenliğinde Kişisel Niteliklerin ve İşe Güdülenmenin Önemi. Çağdaş Eğitim. Sayı: 221.
- Bloom, B.S. (1976). Human Characteristics and School Learning. U.S.A. McGraw-Hill Book Company.
- Butt, G., Lance, A., Fielding, A., Gunter, H., Rayner, S. Ve Thomas, H. (2005). Teacher Job Satisfaction: Lessons From The TSW Path Finder Project. School Leadership and Management, 25, 455-471.
- Büyükkaragöz, S. ve Cuma Ç.(1997). Genel Öğretim Metotları. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları. (7. Baskı).
- Coultas, C.J. ve Lewin, M. K. (2002). Who Becomes a Teacher? The Characteristics of Student Teachers in Four Countries. International Journal of Educational Development, 22, 243-260.
- Çapa. Y. ve Çil. N. (2000). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18,69-73.
- Çelenk, S. (1988). Eğitim Yüksek Okulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Çelikten, M. ve Can, N. (2003). İdeal Teacher From The Perceptions of Administrators, Teacher and Parents. Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15,254-265.
- Çepni, S. (2007). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Celepler

- Matbaacılık Trabzon. Geliştirilmiş 3. Baskı.
- Erkan, S., Tuğrul, B., Üstün, E., Akman, B. ve Şendoğdu, M. (2002). Okul Öncesi öğretmenliği Öğrencilerine Ait Türkiye Profil Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 108-117.
- Güngör, E. (1990). Dünden Bugünden Tarih-Kültür-Milliyetçilik. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kavcar, C. (1987). Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri. G.U Sempozyumu, Ankara.
- Oktay, A. (1991). Değişen Toplumlarda Aile ve Eğitim. Sosyo-Ekonomik Yönü İle Aile Sempozyumu. İstanbul.
- Soran, H., Demirci, C. ve Atay, E. (1996). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. II. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 1-26.
- Üstün, E., Erkan, S. ve Akman, B. (2004). Türkiye'de Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10,
- Varış, F. (1988). Eğitimde Program Geliştirme, Teori ve Teknikler. Ankara: A.Ü Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 157.
- Yılmaz, H. ve Ömer, Ü. (1995). Rehberlik Ders Notu. Konya: Ekspres Yayınları. (1. Baskı).
- Yılmaz, H. (1996). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları. (1.Baskı.)